

**ЗБІРКА КИРИЛИЧНИХ РУКОПИСНИХ КНИГ БІБЛОТЕКИ
НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА імені ШЕВЧЕНКА У ЛЬВОВІ:
ІСТОРІЯ ФОРМУВАННЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН**

Марія Кольбух

*науковий співробітник відділу рукописів
ЛННБ України ім. В. Стефаника, канд. іст. наук*

Розкрито історію та шляхи формування збірки кирилических рукописних книг бібліотеки Наукового товариства імені Шевченка у Львові, її сучасний стан, напрями досліджень.

Ключові слова: *кирилична рукописна книга, рукописна збірка бібліотеки Наукового товариства імені Шевченка у Львові, походження книги.*

The article reveals the history and ways of formation of the cyrillic manuscript books' Collection of the Scientific Shevchenko Society's Library in Lviv, and also describes its present state and directions of research.

Keywords: *cyrillic manuscript book, manuscript books' collection of the Scientific Shevchenko Society's Library in Lviv, book origin.*

Раскрыты история и пути формирования собрания кириллических рукописных книг библиотеки Научного товарищества имени Шевченко во Львове, его современное состояние, пути исследований.

Ключевые слова: *кириллическая рукописная книга, рукописное собрание библиотеки Научного товарищества имени Шевченко во Львове, происхождение книги.*

Одним із напрямів діяльності Наукового товариства імені Шевченка у Львові (далі — НТШ) було формування рукописної збірки творів, що стосувалися культури України від найдавніших часів, — пам'яток української книжності та документальних матеріалів до

історії України. Ця робота розпочалася після створення товариства, яке виникло внаслідок його реорганізації у 1892 р. з літературного, що було засноване у 1873 р.

Вже про перші дари рукописних книг товариству було повідомлено в «Записках НТШ», а подальше зростання рукописної збірки та її інвентаризація відображені у «Хроніці НТШ» [27]. Дари та купівля пам'яток задокументовані в спеціальних книгах, які велися в бібліотеці [21; 23; 24]. Надходження рукописів і стан збірки засвідчено також в інвентарних та картковому описах [10-13; 22]. Деякі факти з історії формування збірки кириличних рукописних книг НТШ подано у загальному огляді бібліотеки [6, с. 22-34; 7; 18-20], її рукописної збірки [1; 4; 8; 28], а також історії формування збірки кириличних рукописних книг відділу рукописів Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника [17]. Метою цієї публікації є висвітлення сукупності даних про формування збірки кириличних рукописних книг, отриманих як з рукописних, так і друкованих джерел, а також уточнених зі самих пам'яток.

Рукописна збірка НТШ формувалася різними шляхами. Питання збору пам'яток старовини неодноразово розглядалося на засіданнях товариства. У 1897 р. громадський, церковний і педагогічний діяч о. Олександр Стефанович доручив «відділу» звернутися з відозвою до українців у справі збору етнографічних матеріалів і пам'яток давнини та відсилати їх товариству. Таке звернення було поміщено 1901 р. у «Хроніці НТШ». У ньому зазначалося, що товариство повинно стати тим місцем, де б «громадилися, поряdkувалися наші пам'ятки та приготувалися для наукового використання та досліджу» [27, 1901, чис. 8, вип. IV, с. 18].

У 1900 р. Володимир Коцовський на засіданні товариства вніс пропозицію відрядити його членів до церковних урядів з проханням вплинути на духовенство, щоб воно віддавало НТШ старі церковні речі та давні книги, застерігши за собою право власності. Пропозицію підтримали О. Барвінський та І. Франко: «Ординарії вплинуть на підвласні собі монастирі, щоби вони дали нам у депозит усі старинні предмети і рукописи, які їм не потрібні» [27, 1900, чис. 2, с. 7-8]. З цією метою до єпископів було відряджено групу в складі О. Барвінського, С. Громницького та В. Шухевича.

В. Коцовський запропонував також внести клопотання до міністерства освіти про призначення консерваторами давніх пам'яток фахівців із членів товариства.

1900 р. етнографічна комісія з ініціативи М. Грушевського організувала експедиції зі збирання археографічних, лінгвістичних, етнографічних та фольклорних матеріалів. У ній взяли участь І. Франко, О. Колесса, М. Павлик і О. Роздольський [27, 1900, чис. 4, с. 18]. І. Франко побував у декількох селах Львівщини з метою збору галицьких народних приповідок, колядок і щедрівок. Найважливішою була поїздка до с. Довгого Стрийського повіту (тепер Дрогобицький р-н Львівської обл.). Від пароха довжанської церкви Св. Миколая о. Теодора Кирчіва письменник отримав збірку щедрівок 1860-х рр. з Рожнятова та збірник пісень, який 1821 р. уклав Михайло Кирницький. Звідти він привіз також дві рукописні Тріюди XVII ст. та Євангеліє тетр XVI ст., що врятував від знищення («розстріляння»), адже вони, вийшовши з ужитку, були викинуті на церковне горище, а використовували їх під час стріляння у церковні свята. У с. Долиняни Городоцького повіту (тепер Городоцький р-н Львівської обл.) письменник виявив і забрав вживані в церкві дві рукописні Тріюди XVII ст. та збірник першого сербського видавця Божидача Вуковича, надрукований у Венеції 1536–1538 рр., з рукописним доповненням XVII/XVIII ст. тексту Мінеї святкової [27, 1900, чис. 4, с. 19-20].

У бібліотеках монастирів і церков Закарпаття у вересні 1900 р. побував мовознавець, історик літератури Олександр Колесса. Результатом його поїздки став огляд збережених на Закарпатті давніх книг та збір матеріалів із палеографії, діалектології, історії української мови і літератури [27, 1900, чис. 4, с. 20]. Михайло Павлик оглянув книгозбірні галицьких василіанських монастирів. За його свідченням, найбільшими з них були монастирські бібліотеки в Добромилі, Лаврові та Бучачі. Проте ознайомитися зі збірками великих монастирських бібліотек у Бучачі, Крехові, Кристинополі, Словіті, Жовкві та Краснопущі йому не вдалося, оскільки не отримав дозволу ігуменів [27, 1900, чис. 4, с. 22]. Відряджений до Угорщини етнограф Володимир Гнатюк зібрав для НТШ 14 рукописів (більшість із них — збірники пісень), опис пам'яток та публікацію текстів із них він помістив у «Записках НТШ» [3].

У рубриці «З товариства» «Записок НТШ» у 1898–1899 рр. було повідомлено про надходження до бібліотеки НТШ перших кириличних рукописних книг: о. Дмитро Йосифович подарував Статут братства при Яричівській церкві, А. Собко з Беневої — писане Євангеліє. Ці книги було вліто у загальний книжковий фонд бібліотеки, де отримали свої порядкові номери. Старий шифр «2094» та інвентарний номер «2418» записано на передньому форзаці Статуту братства Успенської церкви в Яричеві 1689 р. (НТШ-І 15), його для Яричівського братства переписав Євстахій Ільцевич. На форзаці книги наявний також запис дарителя — письменника, перекладача, релігійного діяча о. Дмитра Йосифовича (у 1895–1899 рр. — священика у Новому Яричеві (тепер смт. Кам'яно-Бузького р-ну Львівської обл.) про одержання книги в 1896 р. від богослова о. Михайла Горчинського (1873–1898). Євангеліє тетр другої третини XVI ст. (НТШ-І 16) з с. Бенева (тепер Тереховлянський р-н Тернопільської обл.) в бібліотеці фігурувало під старим шифром «2223 І».

До новоствореного рукописного відділу бібліотеки (його вперше згадано у звіті товариства за перше півріччя 1901 р. [27, 1901, чис. 7, вип. III, с. 13]) увійшли виокремлені рукописи із загального книжкового фонду і нові надходження, які вписували в Інвентар рукописної збірки бібліотеки НТШ [10]. У «Хроніці НТШ», де систематично інформували громадськість про надходження та інвентаризацію рукописного фонду, перші записи від 1901 р. повідомляють про рішення управи товариства купити громаді с. Кульчиць (тепер Самбірський р-н Львівської обл.) новий Службеник взамін на даровані рукописні книги, а також про дар о. Андрія Качали (1830–1902) з с. Медині (тепер с. Медин Підволочиського р-ну Тернопільської обл.) старого Ірмолая нотованого [27, 1901, чис. 8, вип. IV, с. 5]. У 1902 р. закупили давні Мінею, Євангеліє та Синаксар, Павло Житецький прислав оригінал «Ляменту о пригоді ... міщан острозьких» 1636 р. [27, 1902, чис. 12, вип. IV, с. 2, 4]. У 1903 р. постановлено придбати рукописну Мінею у «д. М-а» за встановлену знавцем ціну [27, 1903, чис. 13, вип. I, с. 4] та деякі книги у львівських антикварнях.

У 1902 р. рукописна збірка НТШ налічувала 53 номери, з яких 14 — кириличні рукописні книги; 1903 р. до неї записано ще

80 одиниць збереження, серед яких чотири кириличні рукописні книги — Мінея службова на жовтень–листопад першої чверті XVII ст. (НТШ-I 59), два збірники пісень з с. Нивиці (тепер Радехівський р-н Львівської обл.), що їх подарував Михайло Шишкевич (НТШ-I 61, 62), та Мінея загальна 1701 р. (НТШ-I 76). У 1904 р. додано 54 позиції, з яких чотири кириличні книги («Лямент о пригоди нещасной о зелживости и мордерстві мещан остроzkих» 1636 р. (НТШ-I 85), Євангеліє учительне кінця XVI ст. (НТШ-I 91), Службеник XIX ст. (НТШ-93) і «Чин благословения отроков в училище учитися», якого 1822 р. переписав Йосиф Дембицький (старий шифр: НТШ 132). 1905 р. рукописний відділ налічував 144 заінвентаризованих одиниці та близько 300 неупорядкованих рукописів [18, с. 156]. В 1906 р. більшість рукописів було закуплено, зокрема в антикварнях та в Гіадора Стрипського з Угорщини. Найбільше пам'яток придбано у 1910 р. завдяки Гіадору Стрипському та Василю Щурату, дарам Б. Білецького, о. М. Галуцинського, о. М. Поповича, О. Курбаса, І. Крип'якевича, заміни на дублети та видання товариства. 25 липня 1917 р. до бібліотеки НТШ надійшли архів і бібліотека Івана Франка з колекцією кирилических рукописних книг (221 одиниця збереження XVII–XVIII ст.), які передав управитель спадщини письменника Карло Бандрівський. До колекції увійшли пам'ятки, які І. Франко зібрав під час етнографічної експедиції 1900 р., а також придбані книги, зокрема й в антикварнях Львова. У 1925 р. у рукописному відділі було близько 1 000 номерів, на 1939 р. в інвентар рукописної збірки НТШ вписано 1 461 номер [10], у лютому 1940 р. рукописний фонд нараховував близько 1 500 заінвентаризованих і 500 незаінвентаризованих одиниць [4, с. 188], з яких близько 300 — кирилических рукописних книг і фрагментів XIII — початку XX ст. та окремо — колекція рукописних книг І. Франка.

Більшість рукописних пам'яток потрапили до бібліотеки НТШ завдяки пожертвуванням. Дарителями книг були передусім дійсні члени товариства, визначні громадські, освітні та наукові діячі: етнограф Володимир Гнатюк, історики Теофіл Коструба та Іван Крип'якевич, літературознавці Ярослав Гординський, Василь Доманицький, Кирило Студинський і Василь Щурат, мовознавець Павло Житецький, письменник Осип Маковей.

Особлива роль у поповненні кириличної рукописної збірки НТШ належить відомому закарпатському діячеві, історику, філологу й етнографу, дійсному членові НТШ Гіадору Стрипському (1875–1949) з Будапешта. Перші кириличні рукописні книги він подарував до бібліотеки НТШ 26 грудня 1906 р. — Апостол другої чверті XVI ст. із Закарпаття (НТШ-І 183) та галицький Ирмолой нотований XVII ст. [24, арк. 6 зв.]. У 1909 р. рукописну збірку НТШ поповнив Євангелієм апракос повним останньої чверті XV ст. (НТШ-І 187) із с. Вороного, комітат Земплин, Збірником проповідей Юрка Вівсяника 1805 р. (старий шифр: НТШ 174) з с. Голубинного коло Сваляви і двома збірниками пісень з с. Рипинного коло Волового (НТШ-І 172, 173) [27, 1909, чис. 38, вип. II, с. 26], 22 січня 1910 р. — Євангелієм учительним 1640 р. (НТШ-І 236) з Широкого Лугу (тепер Тячівський р-н Закарпатської обл.).

Найбільшим жертводавцем був також Гординський Ярослав Антонович (1882–1939) — літературознавець, перекладач, письменник, публіцист, дійсний член НТШ (1914), викладач української та класичних мов у гімназіях Львова (1904–1905, 1912–1938) та Коломиї (1905–1912). До бібліотеки НТШ серед інших матеріалів у 1911 р. подарував Пом'яник XVIII ст. церкви у с. Звиняч (тепер Чортківський р-н Тернопільської обл.; старий шифр: НТШ 186) та п'ять пергаментних аркушів — фрагменти трьох книг XIII–XIV ст., які в Лаврівському монастирі віднайшов в обкладинках книг О. Колесса та подав їх палеографічне і мовознавче дослідження у «Записках НТШ» [16]. У 1931–1934 рр. Я. Гординський додав до рукописної збірки НТШ Богогласник початку XIX ст. (старий шифр: НТШ 1399), Мінею службову з с. Білобожниця (тепер Чортківський р-н Тернопільської обл.; старий шифр: НТШ 1411), Тріодь пісню (старий шифр: НТШ 1408), Устав церковний (старий шифр: НТШ 1400), фрагменти Ирмолая нотованого XVII ст. (старий шифр: НТШ 993) і Тріодей (старі шифри: НТШ 1407, 1408).

Письменник, літературний критик, журналіст і громадський діяч Осип Маковей (1867–1925) подарував бібліотеці НТШ три рукописні книги, дві з яких з Яворівщини: Статут церковного братства храму Успіння Пресв. Богородиці на великому передмісті Яворова (НТШ-І 136), який у 1675 р. в м. Яворові переписав Іван Данилович, Ирмолой нотований 1763–1765 рр. (НТШ-І 137),

що його скопіював Олексій при храмі Св. Георгія в с. Жабинці (тепер Гусятинський р-н Тернопільської обл.). Тривалий час остання книга була власністю Миколи Літиновича у с. Чернокунці (тепер Яворівський р-н Львівської обл.). О. Маковей є також дарителем НТШ книги, що походила з бібліотеки письменника з Буковини Григорія Воробкевича, — «Лексикона славеноросского» Памви Беринди 1627 р., який у другій чверті XIX ст. скопіював І. Вагилевич (старий шифр: НТШ 284) [10, арк. 14 зв.; 27, чис. 36, вип. IV, с. 35].

Дійсний член НТШ, літературознавець Василь Щурат (1871–1948) із кириличних рукописних книг пожертвував бібліотеці у 1910 р. та 1934 р. три збірники пісень (старі шифри: НТШ 1285, 1318, 1319), а 18 вересня 1922 р. — Службник початку XIX ст. (НТШ-І 894), що походить із с. Велика Воля (тепер Миколаївський р-н Львівської обл.).

Науковій інституції окремі особи жертвували унікальні пам'ятки старовини разом із текстами своїх розвідок про них, які публікували в «Записках НТШ». Зокрема, мовознавець, педагог, громадський діяч, дійсний член НТШ (з 1903 р.) Павло Житецький, як уже було згадано, подарував книгу «Лямент о пригоді ... мешчан острожких» 1636 р. (НТШ-І 85) і рукопис статті «Острожская трагедія», що вийшла друком 1903 р. в «Записках НТШ» [9]. Пам'ятку, що походила з Седлецької губернії, одержав П. Житецький від збирача усних і писемних пам'яток української старовини Я. П. Андрійського. Згодом, 30 листопада 1908 р., літературознавець, історик, публіцист, член НТШ Василь Доманицький передав до рукописної збірки НТШ фрагмент рукописної книги кінця XVIII ст., що містить вірші про київських ченців (НТШ-І 437), а текст творів та розвідку про них опублікував у науковому виданні товариства [5]. Тоді ж він подарував фрагмент з одного аркуша рукописного Уставу церковного кінця XVII — початку XVIII ст. [24, арк. 16; 27, 1908, чис. 36, вип. IV, с. 35].

Письменник, фольклорист, педагог, член НТШ Михайло Пачовський (1861–1933) 26 березня 1901 р. подарував товариству невелику (ін-октаво) рукописну книгу під назвою «Служба состраданію Пресв. Богородиці» першої половини XVIII ст. (НТШ-І 34), текст якої читають під час відзначення свята у 10-ту п'ятницю після Пасхи, його ввели на Замойському синоді 1720 р. Для храму,

освяченого на честь страстей Пресв. Богородиці, 1815 р. книгу за 8 золотих купив Михайло Палевич. До формування рукописної збірки бібліотеки НТШ М. Пачовський залучав і своїх учнів. Зокрема, через нього 18 травня 1901 р. учень 8 класу Академічної гімназії у Львові Костянтин Роздольський подарував Євангеліє тетр першої третини XVI ст. (НТШ-І 32). Книги дарували й інші члени НТШ — історик, василянин Теофіл Коструба 22 вересня 1926 р. пожертвував Ірмолой нотований другої чверті XVIII ст. (НТШ-І 426) із с. Білобожниця (тепер Чортківський р-н Тернопільської обл.), громадський та освітній діяч Богдан Загайкевич 22 вересня 1909 р. — Ірмолой нотований (старий шифр: НТШ 1388) із с. Новиця Горлицького повіту (Лемківщина). Ірмолой нотований 1743 р. (старий шифр: НТШ 1383) 24 червня 1913 р. подарував член НТШ Олекса Іванчук з с. Москалівка (тепер частина м. Косова Івано-Франківської обл.) [24, арк. 66]. За його посередництвом у дяка з Тростянця поблизу Галича 4 червня 1910 р. за 2,4 корони куплено збірник духовних пісень з нотами другої половини XIX ст. (НТШ-І 339), який уклав Денис Воевудка в м. Галичі [23, арк. 47].

Жертводавцями кириличних рукописних книг були й родичі дійсних членів НТШ, українських наукових та культурних діячів. Від батька мовознавця Василя Сімовича з Праги — о. Аполона Сімовича, пароха с. Рожнів (тепер Косівський р-н Івано-Франківської обл.), 19 вересня 1930 р. рукописна збірка НТШ поповнилася Мінеєю загальною 1746 р. (старий шифр: НТШ 642) [21, арк. 10 зв.]. Ірмолой нотований першої третини XVIII ст. (НТШ-І 89) потрапив до НТШ від родини українського письменника, перекладача зі Станіславівщини Остапа Левицького (1839–1903) разом із його архівом, очевидно, за його заповітом [27, 1903, чис. 13, вип. I, с. 51].

Ольга Роздольська зі Львова, дружина фольклориста, етнографа, педагога, дійсного члена НТШ Осипа Роздольського, 10 листопада 1927 р. подарувала до бібліотеки товариства чотири рукописні книги з Галичини: 1) збірник проповідей Іоанікія Галятовського «Ключ розуміння» (НТШ-І 470) — рукописну копію третьої чверті XVII ст. зі стародруку, опублікованого в Києво-Печерській лаврі 1659 р.; до цього книга належала церкві Св. архангела Михаїла с. Кривець (тепер Богородчанський р-н Івано-Франківської обл.); 2) Євангеліє тетр третьої чверті XVI ст. (НТШ-І 471), яке 1570 р.

Мацько, син Мартина з с. Подусів (тепер Перемишлянський р-н Львівської обл.), пожертвував до церкви Св. Михаїла с. Полюхова (тепер Золочівський р-н Львівської обл.); 3) Євангеліє тетр останньої третини XVI ст. (НТШ-I 473), на аркушах якого є запис про належність до Дзвенигородської церкви Св. Миколая (тепер с. Звенигород Бучацького р-ну Тернопільської обл.); 4) Тріодь пісню першої третини XVII ст. (НТШ-I 472), яку 1668 р. житель с. Поморяни (тепер Золочівський р-н Львівської обл.) передав до церкви в с. Коропець (тепер Золочівський р-н Львівської обл.).

Про визнання, престиж товариства та довіру до нього засвідчують дари осіб, які не були його членами, — журналіста, галицького політичного і громадського діяча Степана Волинця зі Львова (1935 р. він подарував Ірмолой нотований другої половини XVIII ст. (старий шифр: НТШ-1394) [21, арк. 78]), історика, педагога Олега Целевича (Пом'яник храму Св. Димитрія в с. Димиру Руском (тепер с. Дмитре Пустомитівського р-ну Львівської обл.) 1701 р. (НТШ-I 45) та Статут церковного братства Св. Михаїла в с. Бабчу (тепер Богородчанський р-н Івано-Франківської обл.) початку XIX ст. (НТШ-I 44), краєзнавця Івана Максимчука з м. Стрия (1911 р. — Статут церковного братства Св. Димитрія в с. Петликівцях (тепер с. Старі Петликівці Бучацького р-ну Тернопільської обл.) 1774 р. (старий шифр: НТШ 395). Два збірники українських пісень XIX ст. подарував поет, перекладач і публіцист з Одеси Віталій Гаврилович Боровик [27, 1913, чис. 56, вип. IV, с. 30].

Найбільшу кількість давніх кириличних рукописних пам'яток бібліотека НТШ отримала від священиків Галичини. Зокрема, чотири рукописних книги з м. Буська (Львівська обл.) 23 вересня і 25 жовтня 1910 р. подарував о. Матей Попович, парох с. Павлів (тепер Радехівський р-н Львівської обл.), який в 1885–1893 рр. був помічником пароха у м. Буську: два примірники Статуту церковного братства у м. Буську — 1696 р. (старий шифр: НТШ 372) та 1728 р. (старий шифр: НТШ 373), Пом'яник церкви Св. Параскевії в м. Буську 1738 р. (НТШ-I 376) та фрагмент Службеника першої чверті XVII ст. (НТШ-I 377). 5 липня 1913 р. о. Кароль Федорович, тодішній декан у Дрогобицькому деканаті, поповнив рукописну збірку НТШ двома книгами з м. Борислава та с. Ясениця Зварицька (тепер Дрогобицький р-н Львівської обл.) — Мінеєю святковою

першої третини XVI ст. (НТШ-I 615/1) та Тріоддю цвітною першої третини XVI ст. (НТШ-I 615/2). До того, ще в 1909 р., через члена-засновника НТШ Костя Паньківського о. К. Федорович для наукового вжитку громадськості передав збірник духовних і світських пісень 1777–1832 рр. (НТШ-I 367) у записах Івана і Михайла Левицьких з с. Хоценка на Сяніччині. Цю книгу отець отримав від померлого брата Альбіна, пароха в с. Бахові на Перемишльщині, а той від покійного о. Кирила Лаврецького, пароха 1858–1885 рр. в с. Улючу (Сяніччина). Декілька кириличних книг пожертвував педагог і громадський діяч о. Іван Рудович — Службеник XIX ст. з латинським перекладом (НТШ-I 93), Ірмолой нотований другої половини XVII ст. та збірники пісень (старий шифр: НТШ-1288/1-5).

Дарителями кириличних книг до рукописної збірки НТШ також були о. Микола Галушинський, політичний діяч, парох у с. Звиняч (тепер Чортківський р-н Тернопільської обл.), 21 лютого 1910 р. подарував Збірник духовних пісень кінця XVIII — початку XIX ст. (НТШ-I 368); о. Микола Герасимович, парох у 1897–1902 рр. в с. Білявцях (тепер Бродівський р-н Львівської обл.), — Тріодь цвітну середини XVI ст. (НТШ-I 35); о. Андрій Качала, парох у 1882–1902 рр. в с. Медин Збараського повіту (тепер Підволочиський р-н Тернопільської обл.), — з місцевої церкви Ірмолой нотований середини XVIII ст. (НТШ-I 46) [27, *чис. 8, вип. IV, с. 5*]; о. Василь Крайчик, парох церкви Св. Миколая у с. Сприня Велика (тепер с. Сприня Самбірського р-ну Львівської обл.), — Євангеліє тетр XVI ст. (старий шифр: НТШ 692); о. Северин Мацюррак, парох с. Дорошів, у 1911 р. пожертвував Мінею четью середини XVII ст. (НТШ-I 322), що перебувала в церкві Св. Миколая в с. Малий Дорошів (тепер Жовківський р-н Львівської обл.); о. Остап Нижанківський, композитор, визначний диригент і громадський діяч, парох в с. Завадові (тепер Стрийський р-н Львівської обл.), подарував Ірмолой нотований третьої чверті XVII ст. (НТШ-I 66); о. Олександр Стефанович, педагог, громадський і церковний діяч, у 1901 р. — Ірмолой нотований третьої чверті XVII ст. (НТШ-I 38) з Ріжна Великого (тепер с. Великий Рожин Косівського р-ну Івано-Франківської обл.), якого знайшов у старій закритій церкві; о. Йосиф Федонович, у 1887–1901 рр. парох церкви Пресвятої Трійці с. Крупець повіту Чесанів (тепер Польща), — Октоїх, який у другій чверті XVII ст. переписав Ксинофонт Біликовський (НТШ-I 37).

Ініціативу поповнювати бібліотеку НТШ давніми українськими пам'ятками активно підтримали викладачі вищих і середніх навчальних закладів, учителі, учнівська молодь. Зокрема, фрагменти Євангелія (старий шифр: НТШ 962) 26 березня 1909 р. подарував д-р Ю. Мудрак [24, арк. 19 зв.], Ірмолой нотований першої половини XVII ст. (НТШ-І 311) — 4 березня 1911 р. Денис Стельмах, народний учитель у с. Коршилів (тепер Зборівський р-н Тернопільської обл.) [24, арк. 39 зв.]. Ірмолой нотований (старий шифр: НТШ 1385) 12 червня 1929 р. бібліотека НТШ отримала від проф. Никифорака [10, арк. 68], очевидно, педагога зі Станіславова Сави Никифорака. Євангеліє тетр (старий шифр: НТШ-1410) з церкви в с. Кліцько (тепер Городоцький р-н Львівської обл.) подарував 8 липня 1930 р. проф. Я. Біленький [21, арк. 8]. Викладач української мови і релігії у Рівненській українській гімназії, згодом відомий археолог о. Юрій Федорович Шумовський з Мирогощі коло Рівного 25 грудня 1935 р. передав Октоїх третьої чверті XVI ст. (НТШ-І 547), що походить з с. Великий Олексин (тепер Рівненський р-н Рівненської обл.); цей Октоїх знайшов на горищі своєї хати Петро Харківський (очевидно, з церкви книгу приніс його дід-паламар). Пом'яник церкви в містечку Немирові XVII–XVIII ст. (старий шифр: НТШ 1389) бібліотека НТШ отримала від проф. В. Кипріяна. Учень Академічної гімназії у Львові Ілько Матвійчина родом із Сокальського повіту 15 вересня 1927 р. пожертвував Ірмолой нотований кінця XVII ст. (НТШ-І 130), записи на якому засвідчують, що 1864 р. для Миколи Богуна, регента в с. Мицива (с. Миців, тепер Польща), цю книгу опрацював у м. Белзі Павло Левчук.

Бібліотека НТШ багата на рукописні збірники духовних і світських пісень XVIII–XIX ст. завдяки пожертвуванням історика Івана Крип'якевича (7; НТШ-І 357-359, 361-363, 378), літературознавця Кирила Студинського (2; НТШ-І 351, старий шифр — 752), учителя Академічної гімназії у Львові Юрія Полянського, згодом відомого геолога, географа і археолога (2; НТШ-І 789/1-2). Два збірники пісень XVIII ст. подарував майбутній актор і драматург Лесь Курбас, коли навчався у Львівському університеті, — 4 березня 1910 р. [24, арк. 29 зв.]. По одному збірнику пісень пожертвували фольклорист, етнограф Антін Онищук, учитель у с. Карлові на Покутті (НТШ-І 356), педагог, публіцист і громадський діяч із

Волині, сенатор Михайло Черкавський (НТШ-I 474), учень Володимир Когут (НТШ-I 360) та ін.

Мали за честь подарувати до книгозбірні НТШ кириличні рукописні книги В. Стрипчук із с. Пісочна коло Стрия (тепер Миколаївський р-н Львівської обл.) (Статут церковного братства в с. Черниця (тепер Миколаївський р-н Львівської обл.; старий шифр: НТШ 140), Корнило Целевич з м. Угнова (Ірмолой нотований середини XVII ст. (НТШ-I 469) з с. Карова Жовківського повіту, де перебував з другої половини XVIII ст., а в 1659 р. в Івана Мельникова, у маєтку краківської пані, його купив ієрей Панкратій Михайлович з с. В'язова (тепер Жовківський р-н Львівської обл.). У 1913 р. два Ірмолой нотованих передали Лаврентій Вітошинський з Хирова та Степан Іванців (старі шифри: НТШ 1382, 1384). Ірмолой нотований 60–80-х рр. XVIII ст. (старий шифр: НТШ 1405), що належав церкві Собор Пресв. Богородиці в с. Соколів (тепер Кам'яно-Бузький р-н Львівської обл.), 26 червня 1931 р. подарував Василь Безхлібник (старий шифр: НТШ 1385). Пом'яник церкви в Новім Місті (старий шифр: НТШ 1392) передав до НТШ 17 жовтня 1931 р. як дарунок Йосиф Давидович.

Кириличні рукописні пам'ятки надходили до НТШ від навчальних та культурно-освітніх закладів, релігійних громад. Зокрема, з бібліотеки Українського університету у Львові отримано дві кириличні рукописні книги — Апостол XVI ст. (старий шифр: НТШ 718) та Мінею святкову і загальну другої чверті XVI ст. (НТШ-I 719). Богогласник 1834 р. (НТШ-I 129), написаний у с. Ляшки Ярославські (тепер Польща), 8 жовтня 1927 р. отримано в дар від греко-католицького парафіяльного уряду в с. Синяві біля Ярослава (Надсяння), Трійдь цвітну середини XVI ст. (НТШ-I 295) — у 1904 р. від читальні «Просвіта» у Ляхівцях (тепер с. Підгір'я Богородчанського р-ну Івано-Франківської обл.). Збірку кириличних рукописних книг 4 липня 1923 р. поповнили п'ять пергаментних Пом'яників XVII–XVIII ст. на валках, які передали з музею НТШ (НТШ-I 720/1-5).

Ще одним джерелом формування збірки НТШ був обмін на видання товариства, депозити бібліотеки або купівля навзаєм нових книг. Так, у 1901 р. управа товариства постановила купити для громади с. Кульчиці (тепер Самбірський р-н Львівської обл.)

новий Службник взамін на даровані до бібліотеки рукописні книги з місцевої церкви [27, 1901, чис. 8, вип. IV, с. 5]: Ірмолой нотований першої третини XVIII ст. (НТШ-І 47) та Октоїх початку XVII ст. (НТШ-І 48). Шість рукописних книг XVIII–XIX ст. бібліотека отримала 1910 р. завдяки обміну на видання НТШ та депозити бібліотеки в церковного і громадського діяча, члена НТШ Тараса (Тита) Тимінського, пароха в с. Довгопілля (тепер Путивльський р-н Чернівецької обл.), — збірник «Женчуг», що 1731 р. купив Пилип із Румунії і подарував церкві Св. Дмитрія с. Довгопілля (НТШ-І 248), Патерик алфавітний 1742 р. (НТШ-І 249) із записами на книзі 1884, 1887 рр. ченців Сучавського монастиря, «Поученіє на постриженіє монашескаго чина» преподобного Пасія Величковського 1776 р. (НТШ-І 250), яке в середині XIX ст. належало Георгію Тимінському, дидакалу п'ядиківському (тепер с. П'ядиківці Кіцманського р-ну Чернівецької обл.), Акафіст Іоанну Богослову XVIII ст., що деякий час був власністю ієродіякона Варнави (НТШ-І 252), Слово про молитву Ніла Синайського середини XVIII ст. (НТШ-І 251) та Збірник духовних і світських пісень XIX ст. у записах Георгія Тимінського 1852–1853 рр. (НТШ-І 343).

У 1913 р. видання НТШ обміняли на церковні книги с. Довгомостиська (тепер Мостиський р-н Львівської обл.) — Службник початку XVII ст. (старий шифр: НТШ 1390) та Євангеліє учительне початку XVII ст. (НТШ-І 465). Євангеліє тетр останньої чверті XVI ст. (НТШ-І 460) з с. Незнаєва (Лемківщина) отримали 8 вересня 1923 р. внаслідок обміну в громадського й освітнього діяча, учителя гімназії у Перемишлі, члена НТШ Богдана Загайкевича. Ірмолой нотований 20-х рр. XVIII ст. (НТШ-І 427) та стародруки з василіанського монастиря в Антополі на Поліссі, що були подаровані товариству «Просвіта» в Берестю, 17 жовтня 1926 р. п. Ольховський передав Науковому товариству імені Шевченка в обмін на видання НТШ. За друковані книги замінено також рукописні Акафісник та Мінею службову (старі шифри: НТШ 1391/1, 1391/2).

Для поповнення рукописної збірки багато пам'яток товариство закупувало через довірених осіб, членів НТШ завдяки субвенціям, які перед Першою світовою війною отримували з державних та місцевих фондів. Рішення про купівлю книг приймали на засіданні «виділу» товариства. Зокрема, на засіданні 26 грудня 1906 р.

постановили за ціну, встановлену знавцем, придбати рукописні Євангеліє та Ірмолой [27, 1906, чис. 28, вип. IV, с. 4]. Це, очевидно, куплені за 30 корон в Угорщині через Ґадора Стрипського Євангеліє тетр XVI ст. закарпатського походження та Ірмолой XVII ст. галицького походження [27, 1906, чис. 28, вип. IV, с. 17]. Завдяки Ґадору Стрипському впродовж 1909–1913 рр. до рукописної збірки вдалося закупити 40 кириличних пам'яток XVI–XIX ст. із Закарпаття: полемічний твір Михайла Андрелли «Логос. Слово Божие» 1691–1692 рр. (НТШ-І 325) та переписаний ним у 1668–1670 рр. Служебник із текстами заклінальних молитов (НТШ-І 326), Апостол першої третини XVI ст. (НТШ-І 243), два Євангелія тетр — третьою чвертю і початку XVII ст. (НТШ-І 244, 245), два Євангелія учительних — 1668 р. і другої чверті XVII ст. (НТШ-І 234, 397), Житіє св. Василя Нового в перекладі Георгія Гладюка 1899 р. (НТШ-І 230), два богословських збірники — 1703 і 1774 рр. (НТШ-І 171, 280), Збірник слів, повчань і житій XVII–XVIII ст. (НТШ-І 260), шість збірників духовних і світських пісень XVIII–XIX ст. (НТШ-І 341, 352, 364, 365, 366, 369), сім Ірмолоїв нотованих XVII–XVIII ст. (НТШ-І 268, 269, 272, 275, 323, 324, старий шифр: 1387), Катехизис 1773 р. (НТШ-І 335), дві книги із текстами Мінеї святкової і Мінеї загальної XVI ст. (НТШ-І 241, 247), Парастасник кінця XVII ст. (НТШ-І 320), Повчання апокрифічні Івана Турка із Золотарева 1828 р. (НТШ-І 259), два Прологи — на березень–серпень першої чверті XVII ст. (НТШ-І 239) і стишний (на жовтень–січень) середини XVI ст. (НТШ-І 237), «Правила обща ради жилища клирического епархии Мукачевской» (старий шифр: НТШ 333), «Слово о покаянии» (НТШ-І 336), два Торжественники XVI ст. (НТШ-І 263, 458), Требник другої чверті XVII ст. (НТШ-І 319), Тріодь пісню 1613 р. (НТШ-І 238), дві Тріоді цвітних кінця та останньої чверті XVI ст. (НТШ-І 240, 246) та Шестодник службовий румунсько-слов'янський 1723 р. (НТШ-І 318).

За посередництвом В. Щурата 14 квітня 1910 р. товариству вдалося придбати за 120 корон шість кириличних рукописних книг галицького походження: 1) за 30 корон — Апостол початку XVII ст. (до 1608 р.) (НТШ-І 233), якого разом з Євангелієм у 1608 р. пожертвували до церкви Ігнатій Василієвич з дружиною Анастасією та матір'ю Євдокією, книга перебувала у селах Зубів

й Ілавче Тербовлянського р-ну Тернопільської обл.; 2) за 30 корон — Тріодь цвітну кінця XVI ст. (НТШ-I 232), що 1614 р. до церкви архистратига Михаїла в с. Воля Висоцька (тепер Жовківський р-н Львівської обл.) купили жовківські міщани Лаврентій Мельник з дружиною Пелагією у братства храму Різдва Христового м. Жовкви, а у XVIII–XIX ст. її використовували у церкві Св. Михаїла с. Стара Скварява (тепер Жовківський р-н Львівської обл.); 3-5) три Ірмолої нотованих XVIII ст.: один — за 15 корон — першій чверті XVIII ст. (НТШ-I 270), що перебував у церквах Собор Пресв. Богородиці та архистратига Михаїла у с. Стара Скварява (тепер Жовківський р-н Львівської обл.); другий — за 15 корон — 1745 р. (НТШ-I 271) та третій — за 10 корон — другій чверті XVIII ст. з Бродівщини (НТШ-I 276); 6) за 20 корон — Октоїх (глас 1-4) останньої чверті XVI ст. (НТШ-I 231) з Равщини. Згодом, 22 жовтня 1910 р., за 63 корони придбали у В. Щурата дев'ять стародруків та рукописне Євангеліє тетр середини XVI ст. (НТШ-I 254), яке 1626 р. у священика глуського (с. Глух, тепер Новомалин Острозького р-ну Рівненської обл.) купив Нечипор з дружиною Кулиною до храму Різдва Христового с. Лючина (тепер Острозький р-н Рівненської обл.).

У Я. Гординського 29 червня 1911 р. товариство купило два Ірмолої нотованих — останньої третини XVII ст. (НТШ-I 277) та середини XVIII ст. (НТШ-I 278), Псалтир другої чверті XVI ст. (НТШ-I 316), Мінею святкову другої чверті XVIII ст. (НТШ-I 317) і Службник 1762 р. (НТШ-I 315) з с. Хлівчани (тепер Сокальський р-н Львівської обл.), якого придбав місцевий парох о. Іван Їжицький. В оправі цієї книги, що складається з грубої тканини, зверху обклеєної шкірою, були аркуші давнього пергаментного кодексу, ймовірно, з розташованого неподалік Городиського монастиря. Тепер на полотні залишилися відбитки уставних літер та фрагменти рукописної книги XV ст.

Професор М. Грушевський, який особисто опікувався бібліотекою НТШ, у Києві придбав дві рукописні книги: у 1909 р. за 3 рублі рукописний список 1788 р. книги «Учреждения Катерини II для управления губерній Всероссийскія імперіі» (старий шифр: НТШ 229) та 8 вересня 1911 р. за 10 рублів Ірмолої нотований другої чверті XVIII ст. зі Сумщини (НТШ-I 235).

Шість пам'яток купило НТШ в о. Михайла Пасікири, пароха церков у с. Брусно Нове повіту Любачів (1908–1929) та с. Курилівка, повіт Ланцют (1929–1939), виявлені у місцевих церквах: 23 вересня 1909 р. — «Зерцало богословія» Кирила Транквіліона Ставровецького (з додатковими статтями) останньої третини XVII ст. (НТШ-I 288) за 4 корони [23, арк. 30] та Апостол другої чверті XVI ст. (НТШ-I 328) за 10 корон [23, арк. 30] і 20 лютого 1911 р. — Мінею святкову першої чверті XVI ст. (НТШ-I 242) за 19 корон з церкви с. Брусно Нове [23, арк. 68]; 21 січня 1931 р. за 50 злотих: Євангеліє тетр середини XVI ст. (НТШ-I 661) та Тріодь пісню і цвітну початку XVII ст. (НТШ-I 662/1-2) — з с. Курилівка.

В о. Івана Городиського куплено за 50 корон Мінею загальну другої чверті XVIII ст. (НТШ-I 177), що належала відомим особам, про що засвідчує штамп на сторінках пам'ятки «Др. Володимир Охримович адвокат у Львові / Василь Стефаник». Тріодь цвітну третьої чверті XVI ст. (НТШ-I 180) за 20 корон у 1907 р. відпродав письменник, публіцист, етнограф, літературознавець, громадський діяч, член НТШ о. Юрій Кміт зі Звиняча (тепер Чортківський р-н Тернопільської обл.). 6 лютого 1923 р. відкуплено Євангеліє учительне XVII ст. (НТШ 1406) у Б. Януса, згодом Тріодь цвітну XVI ст. (старий шифр: НТШ 1409) в о. Онуфрія Кметя, пароха с. Воля Велика, повіт Любачів [10, арк. 69 зв.]. Найціннішим надбанням бібліотеки НТШ стала купівля у 1924 р. Бибельського Апостола початку XIV ст. (НТШ-I 801) у жительки Перемишля Софії Копко, родички дослідника пам'ятки — мовознавця Петра Копка.

Чотири кириличні рукописні книги товариство купило у львівських антикварнях Зигмунда Ігля (Євангеліє тетр кінця XVI ст. (НТШ-I 23) і Мінею святкову початку XVII ст. (НТШ-I 41) та Маркуса Гельця (Парастасник XIX ст. (старий шифр: НТШ 148) і Службеник (старий шифр: НТШ 157).

Більшість кириличних рукописних книг, зібраних НТШ, належали духовним та світським особам, церквам і монастирям Галичини. З окремих галицьких сіл і міст збережено по декілька пам'яток (с. Ляхівці — 4, м. Буськ — 4, с. Кульчиці — 2, с. Брусно Нове — 3, с. Курилівка — 2). Багата рукописна збірка й на пам'ятки закарпатського походження завдяки збиральницькій діяльності Г. Стрипського і придбаним В. Гнатюком в етнографічній експедиції вісім

закарпатських збірників духовних та світських пісень, а також переданий 16 червня 1927 р. з Ужгорода через Ю. Полянського Ірмолой нотований першої чверті XVIII ст. (НТШ-I 462). Крім пам'яток із Галичини і Закарпаття, до бібліотеки НТШ потрапили рукописи з Волині — фрагмент Ірмолая нотованого 1632 р. (НТШ-I 330), який у 1910 р. під час навчання на філософському факультеті Варшавського університету подарував Білецький Борис Максимович родом з с. Мокрець Володимирівського повіту, згодом відомий як педагог, археограф, церковний діяч. Він після закінчення навчання в Кутаїській духовній семінарії служив дияконом одного із приходів Камінь-Каширського р-ну Волинської обл. Лічбник XVII ст. (старий шифр: НТШ 1418) з Волині пожертвував 10 вересня 1934 р. історик, етнограф, музезознавець Олександр Миколайович Прусевич, волинський співаник Стефана Білецького 20–30-х рр. XIX ст. (НТШ-I 474) з с. Дерно (тепер Ківерцівський р-н Волинської обл.) — 1927 р. сенатор Михайло Черкавський. Зі Сумщини походить Ірмолой нотований другої чверті XVIII ст. (НТШ-I 235), якого придбав М. Грушевський у Києві. Про його походження засвідчує запис на сторінках книги про те, що у березні 1739 р. до церкви Різдва Пресв. Богородиці кодекс купили у Григорія, поповича волокитянського (с. Волокитине, тепер Путивльський р-н Сумської обл.), ймовірно, переписувача пам'ятки. Буковинські рукописні книги XVIII–XIX ст. (НТШ-I 248-252, 343) представлені у збірці завдяки церковному і громадському діячеві, священику, архімандриту, єпископу-номінанту і вікарію митрополита Буковини (1917–1918) Тимінському Тарасу (1858–1927), чернече ім'я Тит. У збірці НТШ знаходимо також книгу з білоруського Антопольського монастиря, яку товариство «Просвіта» в Берестю обміняло на видання НТШ.

Незважаючи на те, що бібліотека НТШ у 1940 р. була передана до новоствореної Львівської філії Бібліотеки Академії наук УРСР, а під час німецької окупації — до мережі Staatsbibliothek Lemberg, збірка кириличних рукописних книг до 1944 р., згідно з інвентарним описом [22], залишалася у тому ж складі, що й у 1939 р., і перебувала в тому ж приміщенні, на вул. Чернецького, 24. Та внаслідок розподілу рукописного фонду бібліотеки НТШ у 1945–1946 рр. між Львівською філією БАН і ЦДІА України у Львові половину рукописів збірки передано до Центрального державного

історичного архіву у Львові [4, с. 209], серед них і кириличні рукописні книги, які тепер зберігаються у фонді «Греко-католицька митрополіча консисторія» (№ 201), в описах 4, 4б, 4в, і на сьогодні перебувають у стані переопрацювання. Проте доля деяких рукописів дотепер невідома, зокрема, Лаврівських пергаментних листків XIII–XIV ст. (старий шифр: НТШ 400).

Переміщення рукописів бібліотеки НТШ до головного корпусу Львівської наукової бібліотеки АН УРСР на вул. Стефаніка, 2 відбулося на початку 1949 р. (надходження зафіксовано 23 лютого 1949 р., а невеликі доповнення до збірки — 21 грудня 1950 р. [15, арк. 1 зв.-2]). За свідченням І. Шпитковського, за останнім обліком рукописний фонд бібліотеки НТШ на 16 травня 1949 р. налічував 797 одиниць збереження, серед яких 24,2 % релігійного змісту (кодекси релігійного характеру — 107, проповіді — 20, теологічні виклади та полемічні твори — 9, пісенники — 38, метричні книги — 4, пастирські листи — 1, рукописи церковних братств — 2, пом'яники — 7) [8, с. 430; 28, арк. 13-14]. Однак в інвентар, який він склав невдовзі, було вписано 900 одиниць збереження рукописного фонду бібліотеки НТШ [11]. Порівняно з інвентарем 1944 р. збірка кириличних рукописних книг НТШ недораховує 57 одиниць збереження (див. додаток), серед них — Лаврівські пергаментні листки, лікувальник, євангеліє учительне, євангелія (4), статути церковних братств (5), пом'яники (6), збірники пісень (11), богослужбові книги (ірмолії — 11, акафістик, службеники — 2, требник, парастасник, службові мінеї — 3, загальні мінеї — 2, тріодь пісна, тріоді цвітні — 2, церковний устав) тощо.

Кількість кириличних книг рукописної збірки бібліотеки НТШ й надалі зменшується. Колекцію рукописних книг І. Франка разом з його архівом у 1951 р. передано до Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України в Києві. У 80-х рр. XX ст. зі збірки НТШ вилучено «Лексикон славенороскій» Памви Беринди 1627 р. — копію І. Вагилевича другої чверті XIX ст. (старий шифр: НТШ 284) і приєднано до фонду І. Вагилевича [2]. Внаслідок переопрацювання фонду наприкінці 1980-х рр. — 1992 р. з рукописів збірки бібліотеки НТШ, які не були вписані в Інвентар НТШ до 1939 р. [10] або зміст яких не відповідав запису в інвентарі, створено опис 2; до нього увійшли фрагменти кириличних книг — од. зб. 5-8, 20, 21, 53 (старі шифри: НТШ-1519, 1520, 570/1, 570/2).

Відповідно, збережено шифри всіх інших рукописів і внесено їх до опису 1.

Тепер збірка кириличних рукописних книг бібліотеки НТШ налічує 219 одиниць збереження початку XIV — XIX ст. (XIV ст. — 2, XV ст. — 2, XVI ст. — 45, XVII ст. — 52, XVIII ст. — 63, XIX ст. — 55). Найдавніші пам'ятки — фрагмент із 34 аркушів Апостола апракоса повного початку XIV ст., відомого завдяки його походженню з с. Библо (тепер Старосамбірський р-н Львівської обл.) як Бибельський Апостол, і фрагмент Євангелія апракоса короткого середини XIV ст. (НТШ-І 245 а) з текстом уривків читань від євангеліста Луки в суботу і неділю 12 (Л XIII 21, 22, 26, 27, 14, 15), суботу 13 (Л XIV 2, 3) і суботу 16 (Л XVIII 5,6) тижня після П'ятдесятниці та Неділю митаря і фарисея (Л XVIII, 11-14). Фрагмент пергаментного аркуша був пришитий при основі оправи книги XV/XVI ст. до дошки з жолобками на рантах у коричневій шкірі з блінтовим тисненням. З часом дошку вклали для збереження нижньої частини блока Євангелія тетр початку XVII ст. (НТШ-І 245) закарпатського походження, яке потрапило до збірки НТШ завдяки Г. Стрипському.

У рукописній збірці бібліотеки НТШ тепер наявні як автографи оригінальних творів — закарпатського полеміста Михайла Андрелли «Логос. Слово Боже» 1691–1692 рр. [25] та автора, який подав себе під криптонімом М. Н., — «Лямент о пригоді ... мешчан острозких» 1636 р. [9], так і списки зі стародруків «Зерцало богословія» Кирила Транквіліона Ставровецького, «Ключ розуміння» Іоанікія Галятковського та ін. Тут є біблійні книги Старого (псалтир) та Нового Завітів (6 Апостолів, один із них — Апостол апракос повний, 2 Євангелія апракоси повних, 6 Євангелій тетр). Широко представлена богослужбова література — 3 Акафісники, 6 Міней святкових, 2 Міней службових, 5 Міней загальних, 8 Октоїхів, Шестодник, 8 Тріодей пісних та 12 Тріодей цвітних, 5 Службеників, Требник, Парастасник, церковний Устав. До складу збірки увійшла також агіографічна (2 Прологи, один з них — стишний, Патерик алфавітний, Житіє св. Василя Нового, Мінея четья, 3 Торжественники), екзегетична (6 Учительних Євангелій, Катехізіс), гімнографія та фольклор (34 Ірмолої нотованих XVII–XVIII ст., Богогласник, 46 Збірників духовних і світських пісень XVIII–XIX ст.), Збірники апокрифів, слів, повчань і житій тощо.

Кириличні рукописні книги зі збірки бібліотеки НТШ є вагомим джерелом досліджень різних галузей наукових знань. Ґрунтовно опрацьовано й опубліковано найцінніші пам'ятки — Бибельський Апостол (П. Копко [30]), «Лямент о пригоді ... мешчан острозких» (П. Житецький [9]), «Логос. Слово Божие» Михайла Андрелли (А. Петров [25]). Книги зі збірки НТШ стали предметом огляду в контексті окремих груп пам'яток — апокрифів і легенд (І. Франко), збірників духовних та світських пісень (В. Гнатюк, М. Возняк, Ю. Медведик), Євангелій учительних (Я. Янов, Г. Чуба), Ірмолоїв (Ю. Ясіновський, А. Конотоп, Л. Корній, А. Байцар), службових Міней (М. Кольбух), Прологів (М. Чистякова), Службеників і Требників (Т. Шманько), Статутів церковних братств (Д. Ісаєвич, Б. Лазорак). Пам'ятки зі збірки були об'єктом студій з історії мистецтва української книги (Я. Запаско) та української мови (Д. Гринчишин, Г. Чуба, Т. Висоцька та ін.), матеріали з пам'яток включено до списку переписувачів та інших діячів культури (М. Боянівська, Я. Запаско, Ю. Ясіновський). Описи кириличних книг збірки XIV–XVI ст. увійшли в «Сводный каталог» XI–XIII ст. (Москва, 1984) [26] та кириличних рукописних книг ЛННБ України ім. В. Стефаніка (Львів, 2007) [14], продовжується робота над описом пам'яток XVII ст.

Додаток

Список кириличних книг рукописної збірки Бібліотеки НТШ, відсутніх у відділі рукописів ЛННБ України ім. В. Стефаніка

№ з/п	Назва книги	Старий шифр	Література
1.	Статут церковного братства Св. Михаїла с. Бабче (тепер Богородчанський р-н Івано-Франківської обл.) і богородчанської протопресвітерії. Поч. XIX ст. Ін-фоліо. 17 с. [арк. ?].	НТШ 44	[10, арк. 2 зв.]
2.	Чин благословения отроков в училище учиться священним писанієм імуцим. Рукописанієм Іосифа Дембицкого. 1822 р. Ін-фоліо. 10 арк. + заголовний	НТШ 132	[10, арк. 8]

3.	Статут церковного братства с. Черниця (тепер Миколаївський р-н Львівської обл.) роздільської протопресвітерії, підтверджений 9.02.1784 р. львівським єпископом Петром Білянським. Ін-фоліо. 7 арк.	НТШ 140	[10, арк. 8 зв.]
4.	Парастасник (Чин парастаса с приложенієм погребенія тіл мірских в оупотребленію іереев и кристіан православних іздан в Перемишлі 1829 р.). Ін-кварто.	НТШ 148	[10, арк. 8 зв.]
5.	Служебник («Служенія до Служби Божия»). Ін-октаво	НТШ 157	[10, арк. 9]
6.	Збірник проповідей Юрка Вівсьяника з с. Голубинне коло Сваляви. 1805 р.	НТШ 174	[10, арк. 8 зв.; 24, арк. 18 зв.; 27, 1909, чис. 38, вип. II, с. 26]
7.	Пом'яник церкви у с. Звиняч (тепер Чортківський р-н Тернопільської обл.). 1789 р. — XIX ст.	НТШ 186	[10, арк. 10]
8.	«Учрежденія для управленія губерніи Всеросійскія имперіи благочестивійшія самодержавнійшія великія государини императрицы Катерины Второя. Часть первая со второю». Копія 1788 р. Ін-кварто. 5+157+3 с.	НТШ 229	[10, арк. 12]
9.	Пом'яник церкви у с. Підлиссі (тепер Буський р-н Львівської обл.). 1778–1881 рр. Ін-фоліо	НТШ 293	[10, арк. 15]
10.	«Вечернего чина краткое собрание». XIX ст. Ін-октаво	НТШ 329	[10, арк. 16. зв.]
11.	«Правила общая ради жилища клирического епархии Мукачевской». Ін-фоліо	НТШ 333	[10, арк. 16. зв.]
12.	Статут церковного братства м. Буська. 1696 р. Ін-кварто	НТШ 372	[10, арк. 18; 23, арк. 35]

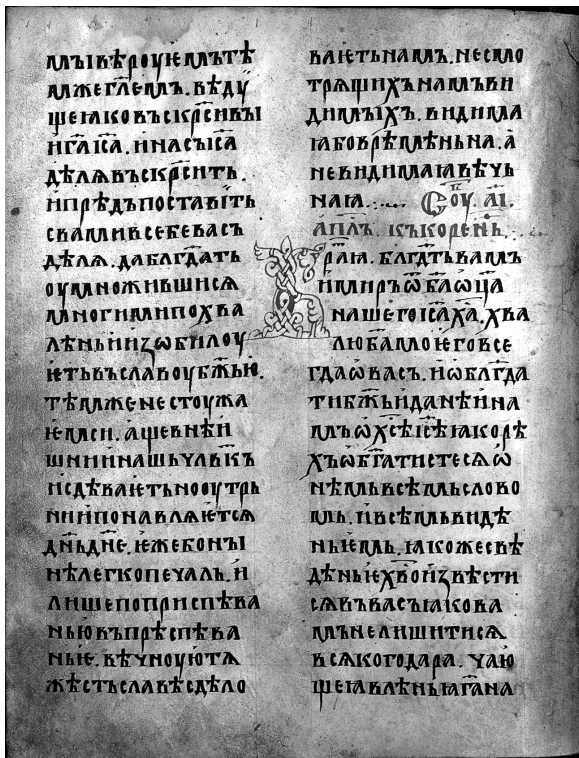
13.	Статут церковного братства м. Буська. 1728 р. Ін-кварто	НТШ 373	[10, арк. 18; 23, арк. 35]
14.	Статут братства церкви Св. Дмитрія в с. Петликівцях (тепер с. Старі Петликівці Бучацького р-ну Тернопільської обл.). 1774 р. Ін-кварто	НТШ 395	[10, арк. 19]
15.	Лаврівські пергаментні листки. XII–XIII ст. Фрагменти. 5 арк.	НТШ 400	[10, арк. 19 зв.; 16]
16.	Мінея загальна («Служба обща»). 1746 р.	НТШ 642	[10, арк. 30 зв.; 24, арк. 10 зв.]
17.	Євангеліє XVI ст. с. Сприня Велика (тепер Самбірський р-н Львівської обл., церква Св. Миколая)	НТШ 692	[10, арк. арк. 33]
18.	Збірник пісень Велигорського. Поч. XIX ст.	НТШ 752	[10, арк. 36]
19.	Мінея загальна («Служба обща»). 1734 р.	НТШ 846	[10, арк. 41]
20.	Євангеліє. Фрагменти	НТШ 962	[10, арк. 46 зв.]
21.	Пом'яник церкви с. Дмитровичі (тепер Пустомитівського або Мостиського р-ну Львівської обл.)	НТШ 987	[10, арк. 48]
22.	Ірмолой нотований. XVII ст. Фрагмент	НТШ 993	[10, арк. 48]
23.	Мінея службова (фрагмент) з церкви в с. Довгомостиська (тепер Мостиський р-н Львівської обл.)	НТШ 1081	[10, арк. 52 зв.]
24.	Євангеліє XVI ст. з церкви в с. Довгомостиська (тепер Мостиський р-н Львівської обл.). Фрагмент	НТШ 1082	[10, арк. 52 зв.]
25.	Збірник пісень 1848 р.	НТШ 1282	[10, арк. 63]
26.	Збірник пісень	НТШ 1285/1	[10, арк. 63]
27.	Збірник пісень Романа Равського	НТШ 1285/2	[10, арк. 63]
28.	Збірники пісень	НТШ 1288/1, 3-5	[10, арк. 63]

29.	Ірмолой нотований. Друга пол. XVII ст. Фрагмент. 1 арк.	НТШ 1288/2 Сучасне місце зберігання: ЦДДА України у Львові. — Ф. 201, оп. 4, од. зб. 681/2	[10, арк. 63; 29, с. 141, № 77]
30.	Збірник пісень	НТШ 1304	[10, арк. 64]
31.	Збірник пісень	НТШ 1318	[10, арк. 64 зв.]
32.	Збірник пісень	НТШ 1319	[10, арк. 64 зв.]
33.	Ірмолой нотований. Кін. XVII — поч. XVIII ст. 250 арк.	НТШ 1382 Сучасне місце зберігання: ЦДДА України у Львові. — Ф. 201, оп. 4б, од. зб. 526	[10, арк. 68; 24, арк. 60 зв.; 27, 1913, чис. 54, вип. II, с. 22; 29, с. 262-263, № 377]
34.	Ірмолой нотований. 1743–1745 рр. 262 арк.	НТШ 1383 Сучасне місце зберігання: ЦДДА України у Львові. — Ф. 201, оп. 4в, од. зб. 158	[10, арк. 68; 24, арк. 66; 27, 1913, чис. 55, вип. III, с. 15; 29, с. 396, № 776]
35.	Ірмолой нотований. 1913 р. 214 арк.	НТШ 1384	[10, арк. 68]
36.	Ірмолой нотований. 1696 р. 393 арк.	НТШ 1385 Сучасне місце зберігання: ЦДДА України у Львові. — Ф. 201, оп. 4в, од. зб. 392	[10, арк. 68; 27, чис. 69-70, 1930, с. 24; 29, с. 246, № 322]
37.	Ірмолой нотований. Перша пол. XVIII ст. 295 арк.	НТШ 1386 Сучасне місце зберігання: ЦДДА України у Львові. — Ф. 201, оп. 4, од. зб. 427	[10, арк. 68 зв.; 29, с. 277, № 423]

38.	Ірмолой нотований. Поч. XVIII ст. 242 арк.	НТШ 1387 Сучасне місце зберігання: ЦДДА України у Львові. — Ф. 201, оп. 46, од. зб. 134/а	[10 арк. 68 зв.; 27, 1913, чис. 56, вип. IV, с. 30; 29, с. 296, № 479]
39.	Ірмолой нотований з с. Новиця (повіт Горлиці)	НТШ 1388	[10, арк. 68 зв.]
40.	Пом'яник церкви у містечку Немирів (тепер смт. Яворівського р-ну Львівська обл.). XVII–XVIII ст. 148 арк.	НТШ 1389	[10, арк. 68 зв.]
41.	Службник (список зі стародруку: 1604 р. Стратин, друкарня Гедеона Балабана)	НТШ 1390	[10, арк. 68 зв.]
42.	Акафісник	НТШ 1391/1	[10, арк. 68 зв.]
43.	Мінея службова	НТШ 1391/2	[10, арк. 68 зв.]
44.	Пом'яник церкви у Новому Місті	НТШ 1392	[10, арк. 68 зв.]
45.	Требник. XVI ст.	НТШ 1393	[10, арк. 68 зв.]
46.	Ірмолой нотований. Друга пол. XVIII ст. 174 арк.	НТШ 1394 Сучасне місце зберігання: ЦДДА України у Львові. — Ф. 201, оп. 46, од. зб. 1309	[10, арк. 68 зв.; 23, арк. 78; 28, с. 422, № 865]
47.	Пом'яник с. Тернава (тепер Старосамбірський р-н Львівської обл.). 1716 р. 32 арк.	НТШ 1395	[10, арк. 69]
48.	Богогласник. Поч. XIX ст. 106 арк.	НТШ 1399	[10, арк. 69]
49.	Устав церковний. 38 арк.	НТШ 1400	[10, арк. 69]
50.	Ірмолой нотований. 60–80 рр. XVIII ст. 178 арк.	НТШ 1405 Сучасне місце зберігання: ЦДДА України у Львові. — Ф. 201, оп. 46, од. зб. 2970	[10, арк. 69 зв.; 21, арк. 22; 29, с. 43, № 924]

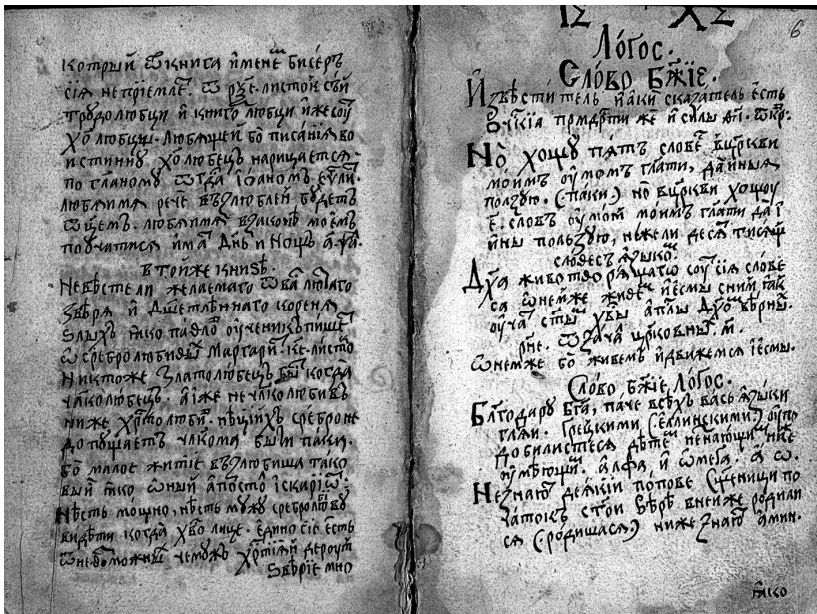

51.	Євангеліє учительне. XVII ст. 267 арк.	НТШ 1406	[10, арк. 69]
52.	Тріодь цвітна. Фрагмент	НТШ 1407	[10, арк. 69]
53.	Тріодь пісна. Фрагменти	НТШ 1408	[10, арк. 69]
54.	Тріодь цвітна. XVI ст. 327 арк.	НТШ 1409	[10, арк. 69 зв.]
55.	Євангеліє тетр з церкви в с. Кліцько (тепер Городоцький р-н Львівської обл.)	НТШ 1410	[10, арк. 69 зв.; 20, арк. 8]
56.	Мінея службова з с. Білобожниця (тепер Чортківський р-н Тернопільської обл.)	НТШ 1411	[10, арк. 69]
57.	Лікувальник («Лікарська книжка») з Волині. XVII ст.	НТШ 1418	[10, арк. 70]

Апостол апракос повний (Бибельський Апостол). Початок XIV ст. — ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. — НТШ-І 801, арк. 16 зв.

Андрелла Михайло «Логос. Слово Божіе». 1691–1692 рр. — ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. — НТШ-І 325, арк. 5 зв.-б

1. Баб'як П. Г. Збірка рукописів бібліотеки НТШ у відділі рукописів Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України / П. Г. Баб'як // Бібліотека наукового товариства ім. Шевченка: книги і люди : матеріали круглого столу. — Львів, 1996. — С. 45-50.
2. Беринда П. Лексикон славеноросский. Києво-Печерська лавра, 1627 р. — рукописна копія другої чверті XIX ст. І. Вагилевича // ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. — Ф. 19, од. зб. 56. — 90 с.
3. Гнатюк В. Угороруські духовні вірші / Володимир Гнатюк // Записки Наукового товариства імени Шевченка. — Львів, 1902. — Т. XLVI–XLVII, XLIX. — С. 1-272.
4. Гуцаленко Т. Відділ рукописів Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України у 1940–1949 рр.: статті та події / Тетяна Гуцаленко // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника : [зб. наук. праць]. — Львів, 2005. — Вип. 13. — С. 175-237.
5. Доманицький В. Вірша на київських ченців / В. Доманицький // Записки Наукового товариства імени Шевченка. — Львів, 1908. — Т. LXXXV. — С. 135-140.

6. *Дорошенко В.* Наукове Товариство імени Шевченка у Львові (1873–1892–1912 рр.) / *Володимир Дорошенко.* — Львів, 1936. — 88 с.
7. *Дорошенко В.* Українська національна бібліотека (бібліотека Наукового т-ва ім. Шевченка у Львові) / *Володимир Дорошенко.* — Львів, 1936. — 23 с.
8. *Дядюк М.* Відділ рукописів / *Мирослава Дядюк* // Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника : зб. наук. праць. — Львів, 2010. — Вип. 2 (18). — С. 426-468.
9. *Житецький П.* Острозька трагедія / *Павло Житецький* // Записки Наукового товариства імени Шевченка. — Львів, 1903. — Т. 51 (LI). — С. 1-24.
10. Інвентар рукописної збірки бібліотеки Наукового товариства ім. Шевченка у Львові. 1901–1939 рр. // ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. — Ф. 1, оп. 2, од. зб. 101. — Арк. 1-78.
11. Інвентар рукописної збірки бібліотеки Наукового товариства ім. Шевченка у Львові [1949 р.] / уклад. *І. Шпитковський* // ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. — Ф. 1, оп. 2, од. зб. 101. — Арк. 81-88 зв.
12. Інвентарний опис рукописів бібліотеки Наукового товариства ім. Шевченка у Львові. 4. 12. 1989 р., доповн. 3.01.1992 р. / уклад. *Т. М. Гуцаленко* // ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. — Інв. № 1. — 238 с.
13. Картковий опис рукописної збірки бібліотеки Наукового товариства ім. Шевченка у Львові. Кін. XIX ст. — 1944 рр. // ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. — Ф. 1, оп. 2, од. зб. 102. — 567 арк.
14. Кириличні рукописні книги у фондах Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України : каталог / уклад.: *М. М. Кольбух* (голов. ред.) [та ін.]. — Львів, 2007. — Т. 1 : XI–XVI ст. — 522 с., 24 кол. іл.
15. Книга надходжень рукописних матеріалів рукописного відділу Львівської бібліотеки АН УРСР від 1948 р. // ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. — Ф. 9, од. зб. 3896/51. — 50 арк.
16. *Колесса О.* Лаврівські пергаментові листки з XII–XIII в. / *Др. Ол. Колесса* // Записки Наукового товариства імени Шевченка. — 1903. — Т. 53 (LIII). — С. 1-26.
17. *Кольбух М. М.* Історія формування збірки кириличних рукописних книг відділу рукописів Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України / *М. М. Кольбух* // Рукописна та книжкова спадщина України. — Київ, 2005. — Вип. 10. — С. 263-276.

18. *Кревецький І.* Бібліотека «Наукового Товариства ім. Шевченка» у Львові / *Іван Кревецький* // Літературно-науковий вістник. — Львів, 1905. — Р. VIII, т. XXXI. — С. 52-157.
19. *Кревецький І.* Бібліотека Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові / *Ів. Кревецький.* — Львів, 1923. — 13 с.
20. *Кревецький І.* Бібліотека Наукового товариства ім. Шевченка у Львові / *Іван Кревецький* // Життя і Знання. — 1935. — Чис. 7-8. — С. 229-231.
21. Наукове товариство ім. Т. Шевченка у Львові. Журнал обліку придбаної літератури і періодичних видань від підприємств, товариств і передплатників. 1930–1937 рр. // ЦДІА України у Львові. — Ф. 309, оп. 1, спр. 856. — 122 арк.
22. Наукове товариство ім. Т. Шевченка у Львові. Інвентарний опис рукописів бібліотеки Академії наук [УРСР] в м. Львові. 1944 р. // ЦДІА України у Львові. — Ф. 309, оп. 2, спр. 15. — 76 с.
23. Наукове товариство ім. Т. Шевченка у Львові. Книга обліку купленої літератури за квітень 1908 — 9 червня 1913 рр. // ЦДІА України у Львові. — Ф. 309, оп. 1, спр. 852. — 145 арк.
24. Наукове товариство ім. Т. Шевченка у Львові. Книга обліку подарованої літератури. 1905–1914 рр. // ЦДІА України у Львові. — Ф. 309, оп. 1, спр. 853. — 79 арк.
25. *Петров А.* Духовно-полемическія сочиненія іерея Михаила Оросвиговскаго Андреллы противъ католичества и уніи / *А. Петров* // Матеріали для исторыи Закарпатской Руси. — Прага, 1932. — Т. IX. — С. 3-69.
26. Сводный каталог славяно-русских рукописных книг, хранящихся в СССР. XI–XIII вв. / редкол.: *Л. П. Жуковская* (отв. ред.), *Н. Б. Тихомиров*, *Н. Б. Шеламанова.* — Москва, 1984. — 405 с.
27. Хроніка Наукового товариства імени Шевченка. — Львів, 1900–1939. — Чис. 1-74.
28. *Шпитковський І. В.* Опис складу рукописного фонду наукового товариства ім. Шевченка в бібліотеці філіалу Академії наук у Львові. 16.05.1949 р. // ЛІННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. — Ф. 1, оп. 2, од. зб. 101. — Арк. 81-88.
29. *Ясиновський Ю.* Українські та білоруські нотолінійні Ірмолої 16-18 століть: каталог і кодикологічно-палеографічне дослідження / *Юрій Ясиновський.* — Львів, 1996. — 624 с.
30. *Apostolus Vybliensis saec. XIV. Grammaticisch-kritisch analysiert von dr. Peter Kopko* // *Denkschriften der kaiserlichen Akademie der Wissenschaften in Wien. Philosophisch-historische Klasse.* — Wien, 1912. — B. LV. — 104 S.